

ПАМ'ЯТІ Бориса Михайловича ПУХЛИКА (1945–2022)

23 липня 2022 року внаслідок тривалої тяжкої хвороби пішов з життя багаторічний завідувач кафедри фтизіатрії з курсом клінічної імунології та алергології Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова, лауреат Державної премії України, доктор медичних наук, професор Борис Михайлович Пухлик.

Пухлик Борис Михайлович — відомий вітчизняний алерголог та фтизіатр, науковець, педагог. Він зробив величезний внесок у розвиток алергологічної та фтизіатричної служби України. За майже 50 років роботи на різних посадах ним надано ефективну лікарську та консультативну допомогу десяткам тисяч пацієнтів. Він є автором понад 400 наукових робіт, в тому числі 16 монографій, 30 патентів на винаходи, більше 20 методичних рекомендацій, підручників та посібників. Учнями Б. М. Пухлика є 1 доктор та 19 кандидатів наук. Він був членом редакційних рад численних фахових медичних журналів, зокрема «Українського пульмонологічного журналу», журналів «Астма та алергія», «Імунологія та алергологія», «Ринологія», «Клінічна імунологія. Алергологія. Інфектологія», медичної газети «Здоров'я України» тощо. Протягом багатьох років Борис Михайлович був членом спеціалізованої вченої ради Д 26.552.01 при ДУ «Національний інститут фтизіатрії і пульмонології ім. Ф. Г. Яновського НАМ України» (директор — академік НАМН України Ю.І. Фещенко), де зміг надати консультативну допомогу багатьом молодим вченим. Також за роки роботи на кафедрі Б.М. Пухлик виростив плеяду вчених, які сьогодні з успіхом продовжують наукову, викладацьку та лікувальну роботу у рідному університеті, а також у інших медичних та наукових закладах. Борис Михайлович був ініціатором створення наукових товариств («Імунологів, алергологів та спеціалістів з імунореабілітації», «Алергологів та фахівців з астми», «Асоціації алергологів України», яку протягом багатьох років він очолював, віддаючи цій справі багато сил і уваги.

Б. М. Пухлик народився 11 травня 1945 року в м. Свердловську (нині Довжанськ) Луганської області. У 1946 році родина переїхала до м. Житомир, де Борис з

успіхом закінчив середню школу. Постійно займався спортом, мав перший спортивний розряд з баскетболу, виявляв непогані музичні здібності, навіть в якості співака був лауреатом республіканського конкурсу, але вирішив стати лікарем. У 1963 році вступив на педіатричний факультет Вінницького медичного інституту ім. М. І. Пирогова, який і закінчив у 1969 році. Був одним з кращих студентів курсу, очолював інститутську самодіяльність, але за направленням разом з молодіжною дружиною поїхав працювати в село, де поєднував посаду старшого лікаря протитуберкульозного санаторного закладу і педіатра дільничної лікарні. Саме тут в умовах сільської медицини зібрав матеріал для кандидатської дисертації зі фтизіатрії, яку під керівництвом професора Бориса Абрамовича Березовського захистив у 1977 році. Як здібного організатора практичної охорони здоров'я його у 1976 році було переведено на роботу до Вінницького обласного відділу охорони здоров'я. Пізніше Б. М. Пухлика було включено до резерву кадрів міністра охорони здоров'я і у молодого фахівця з'явилася перспектива стати керівником великого медичного закладу. Але він обирає науку і у 1977 році за конкурсом обирається на посаду асистента кафедри фтизіатрії Вінницького медичного інституту ім. М.І. Пирогова.

Вирішальною для долі Б. М. Пухлика у медицині і житті була зустріч з видатним подружжям — професорами Олександром Самійловичем Мамолатом і Катериною Федорівною Чернушенко. Внаслідок цього практично одразу ж після зарахування до колективу кафедри Б. М. Пухлик починає цікавитися проблемами алергології. У 1980-1981 р.р. він організовує проведення одного з найбільш масштабних клініко-епідеміологічних досліджень у галузі алергології у Вінницькій області. На підставі матеріалів цього та інших досліджень він «на стик» фтизіатрії та алергології у 1985 р. захистив докторську дисертацію на тему: «Алергічні захворювання у хворих на туберкульоз». Після цього дослідження, яке стало найбільш масштабним на той час у світі, циклу відповідних публікацій і доповідей на наукових конференціях Б. М. Пухлика визнають як провідного алерголога СРСР. Він, як фахівець у галузі алергології, при-

ймає участь у низці подібних досліджень у Хакасії, Бурятії, Киргизії, Біларусі, виступає майже на всіх конференціях і з'їздах імунологів і алергологів, які проводилися у СРСР. Все це зумовило те, що в подальшому основні напрямки наукової діяльності Бориса Михайловича були присвячені проблемам алергології, клінічній імунології та фтизіатрії. Ще в процесі виконання дисертаційного дослідження зусиллями Пухлика Бориса Михайловича вперше у світі організовується алергологічний кабінет на базі Вінницького обласного протитуберкульозного диспансеру.

У 1986 р. Борис Михайлович приймав активну участь у ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС. В 1988 р. він став ініціатором створення першої в Україні імунологічної лабораторії на базі Вінницької обласної дитячої лікарні. У 1990-1991 рр. Борис Михайлович розпочинає друге клініко-епідеміологічне дослідження у галузі алергології у Вінницькій області, результати якого продемонстрували значне збільшення частоти алергічних захворювань в популяції дитячого та дорослого населення області, що дозволило говорити про необхідність невідкладного удосконалення алергологічної допомоги населенню України.

Окрім наукової, Борис Михайлович продовжує активно займатися ще й педагогічною та організаторською діяльністю. У 1991 р. він обирається на посаду завідувача кафедрою фтизіатрії Вінницького медичного інституту ім. М. І. Пирогова, а у 1992 р. одним перших в Україні відкриває курс клінічної імунології та алергології при кафедрі фтизіатрії Вінницького медичного інституту ім. М. І. Пирогова. Разом з професором Коганом Б. Й. створює лабораторію екологічної імунології та алергології при Центральній науково-дослідній лабораторії Вінницького медичного інституту ім. М. І. Пирогова та імунологічний центр з алерго-імунологічною лабораторією на базі Вінницького обласного протитуберкульозного диспансеру. На базі імунологічного центру до 1993 р. було обстежено та проліковано близько 16000 постраждалих внаслідок аварії на ЧАЕС. У 1993 р. Пухлик Б. М. відкриває та очолює перше в Україні підприємство з виробництва препаратів-алергенів для діагностики та лікування алергічних захворювань (ТОВ «Імунолог», м. Вінниця). З 1997 р. він ініціює створення наукового товариства імунологів, алергологів та спеціалістів з імунореабілітації, а пізніше — Асоціації алергологів України з метою захисту інтересів, максимальної реалізації творчого потенціалу і соціально-правового захисту спеціалістів, зайнятих у галузі алергології. Обраний першим президентом Асоціації алергологів України, на посаді якого працював до 2019 р.

Найбільш важливим досягненням, окрім визначення поширеності алергічних захворювань в Україні, Б. М. Пухлика слід вважати створення вітчизняних препаратів діагностичних і лікувальних алергенів, перелік яких та аксесуарів до них нараховує до 200 найменувань, що є найбільшою номенклатурою у Європі. Серед них слід відзначити оригінальні форми алергенів для парентерального, перорального та інтраназального введення, два види

компакт-ланцетів для виконання шкірних тестів з алергенами. Такі вироби, як драже для проведення алергенспецифічної імунотерапії (АСІТ), оригінальні ланцети, набори для скринінгу, діагностики медикаментозної алергії, які не мають прямих аналогів у світі. Б. М. Пухликом також було створено або удосконалено ряд діагностичних і лікувальних технологій, яких раніше не було, або вони були не розвиненими в Україні: шкірна діагностика медикаментозної алергії, прик-тест, пероральна, інтраназальна АСІТ алергенами. Саме за це Б. М. Пухлик у складі колективу авторів у 2012 р. став Лауреатом Державної премії України в галузі науки і техніки за цикл праць «Технології діагностики і лікування алергічних захворювань органів дихання із застосуванням вітчизняних препаратів алергенів». У 2013 р. Борис Михайлович заснував приватний алерго-імунологічний центр «Клініка професора Пухлика», який сьогодні надає ефективну медичну допомогу пацієнтам алергологічного та імунологічного профілю.

Окремо слід відзначити багаторічну організаційну працю Б. М. Пухлика з провідними алергологами України, його зусилля, спрямовані на розвиток алергологічної служби України. Він дві «каденції» відпрацював у якості головного позаштатного алерголога МОЗ України і багато зробив для подальшого розвитку алергології в Україні. В цьому напрямку Б. М. Пухлик постійно співпрацював з чл.-кор. НАМН України, проф. К. Ф. Чернушенко, професорами М. М. Коваленко, Г. М. Дранніком, Л. О. Яшиною, О. І. Ласицею, які до нього керували алергологічною службою країни. Разом з акад. НАМН України, проф. Д. І. Заболотним Б. М. Пухлик створив при ДУ «Інститут отоларингології ім. проф. О. С. Коломійченка НАМН України» Центр АЗ верхніх дихальних шляхів, який став провідним алергологічним закладом в Україні. Вперше в Україні зусиллями очолюваних Б. М. Пухликом науковців і практичних лікарів створено і оновлено вітчизняні протоколи медичної допомоги хворим на алергічні захворювання, формуляри лікарських засобів і проекти відповідних стандартів. Він, разом з колегами, представляв алергологію України на наукових симпозиумах у 18 країнах світу.

На жаль, подальшу наукову, викладацьку і лікувальну діяльність Б. М. Пухлика загальмувала тяжка хвороба. Але навіть перебуваючи на лікуванні за межами країни, Борис Михайлович продовжував приймати активну участь у житті алергологічної спільноти, займався публіцистичною діяльністю, яка відкрила для лікарів та науковців нові риси його таланту. Він підтримував спілкування з колегами, його доповіді та привітання неодноразово були представлені на професійних форумах.

За цим переліком фактів приховується життя талановитого, енергійного, відданого своїй професії вченого, клініциста, організатора охорони здоров'я, викладача, прекрасної за душевними якостями людини. Він ознаменував собою цілу епоху у алергології та фтизіатрії, гідно продовжуючи справу своїх вчителів та залишивши після себе учнів та однодумців. Борис Михайлович Пухлик назавжди залишається у нашій пам'яті.

*Правління Асоціації алергологів України
Колектив кафедри фтизіатрії з курсом клінічної імунології та алергології
Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова
Редакційна колегія журналу «Астма та Алергія»*